

CATHERINE MACKINTOSH

Primljeno: 02. 09. 2010.
Prihvaćeno: 09. 12. 2010.

MISLI I SJEĆANJA

Osvrćući se na svoj dosadašnji život glazbenice, tragam za niti koja povezuje moja najranija sjećanja s mojim današnjim iskustvom te nalazim tri stvari: komornu glazbu, pjevanje i ples.

Rođena sam u poslijeratnom razdoblju, poznatom pod sintagmom *baby-boom*, te odgojena u obitelji, u kojoj je glazba igrala središnju ulogu. Moja majka bila je vrsna amaterska violončelistica. U jednom od mojih najranijih sjećanja, trzam prazne žice moje male violine dok moja starija braća sviraju obrade Haydnovih menueta i sličnih skladbi. „Samo slušaj i traži tonove koji se uklapaju“, rekla je majka, i dokle god je skladba bila u kompatibilnom tonalitetu, to mi je pričinjalo veliko zadovoljstvo. Ponekad me vodila da slušam probe njezinog kvarteta, na kojima sam vjerojatno upila mnogo od njezine ljubavi za repertoar bečke klasičke, s izuzetkom jedne prigode, u kojoj su se borili s Beethovenovom *Grosse Fuge*. Upitana zašto plačem, zavapila sam: „Ne sviđa mi se ta glazba!“ To nije skladba za četverogodišnje dijete.

Kod pjevanja u crkvi, majka bi se nagnula k meni pjevajući dionicu alta, koja je poticala osjećaj za harmoniju. U dobi od sedam godina, krenula sam na satove violine. Istodobno sam pohađala i balet, postavši više opsjednuta plesom nego violinom! U školi je formiran mali glazbeni sastav i sjećam se da je prva skladba, koju sam izvodila, bio „Ples mornara“ iz opere „Didona i Eneja“. Možda moja ljubav prema Purcellu raste iz tog sjemena.

Na ranom stupnju glazbenog školovanja, djeca često sviraju obrade renesansne, barokne i lagane klasične glazbe te kasnije prelaze na tehnički zahtjevnija djela, napuštajući 16., 17. i 18. stoljeće, ponekad zauvijek. No, čini se da se moja generacija zaljubila u to sjeme, koje nam je usađeno glazbom starijom od klasičke. Jedan od mojih srednjoškolskih učitelja glazbe bio je skladatelj Harrison Birtwistle, koji se proslavio svojom beskompromisno atonalitetnom glazbom, ali

šezdesetih godina poticao nas je na otkrivanje repertoara starijeg od klasike pa smo pjevali engleske madrigale, svirali fantazije, pavane i gagliarde, „klimprali“ pjesme i varijacije zbirke *Fitzwilliam Virginal Book* te počeli shvaćati jezik kontrapunkta pjevajući velike mise Williama Byrda i Palestrine. Svirajući trio-sonate, upoznali smo pojmove *continua* i artikulacije, koji su kasnije toliko dobili na značenju u izvedbi na povijesnim glazbalima.

Tako je moja kasnija specijalizacija ušla kroz kanale stvorene praksom te je zasnovana na velikoj ljubavi prema starom repertoaru, potpuno nevezanoj uz ikakve akademske pretenzije!

Dok sam studirala na *Royal Collegue of Music* u Londonu, Marc Pallis, osnivač sastava *English Consort of Viols*, svojom je donacijom dovoljnog broja viola da gamba omogućio toj visokoškolskoj ustanovi osnivanje vlastitog *consorta*, u koji sam se odmah uključila te je tako počelo moje putovanje u područje izvornih glazbala. Napokon su one iste fantazije i pavane zazvučale tako prirodno i šaroliko. Nedugo nakon toga, osjetila sam da bi mi barokno gudalo moglo pomoći u interpretaciji velikih solističkih djela Bacha. U kolikoj je mjeri to gudalo doprinijelo smislu artikulacije te harmonijskih napetosti i rješenja, bilo je pravo otkriće. Marco Pallis dao mi je barokno gudalo, rad pokojnog velikog graditelja gudala Percyja Bryanta. Nakon što sam isprobala nekoliko baroknih violina, našla sam jednu, koja mi je odgovarala. Kako na tom području nisam stekla akademsko glazbeno obrazovanje, provela sam mnogo vremena čitajući traktate i otkrila, na svoje olakšanje, da mnoge od mojih intuitivnih stilskih preferencija imaju oslonac u djelima Ortiza, Simpsona, Macea, Northa, Leopolda Mozarta, Geminianija, Quantza itd. Djelo Davida Boydena „*Povijest sviranja violine od početaka do 1761.*“ također mi je pružilo ključne spoznaje. Nastavila sam svirati u ansamblima za ranu glazbu koji su nicali po Engleskoj, poticani oduševljenjem moje generacije za tu glazbu te učinkovitošću korištenja povijesnih glazbala. Mi smo bili začetnici, uvelike samouki, te pomalo eksperimentatori! Rezultati su bili u najmanju ruku raznoliki, ali uspjeli smo sačuvati, i postupno povećavati, oduševljenje publike. Jedina prepreka bilo je neprihvatanje tog načina sviranja od strane etabliranih profesionalnih glazbenika, koji su nas odbijali kao kakvu amatersku skupinu čudaka s integralnom rižom na tanjuru i sandalama na nogama. No, mi se na to nismo obazirali jer smo se predobro zabavljali i, zapravo, bili uspješni. Kako smo podizali naše standarde, tako su „moderni“ glazbenici počeli primjećivati, da posvećivanje pažnje stilu i nijansama u sviranju povijesnih glazbala zapravo može poboljšati izvedbu. Osnivanjem prvih baroknih orkestara sedamdesetih godina, te njihovom opsežnom diskografskom djelatnošću, još je porastao stan-

dard izvedaba. *Uči zarađujući!*¹ Imali smo sreće da nam je pružena takva prilika. Nažalost, život više nije takav.

Iako nisam imala učitelja barokne violine, mnogo sam naučila od vlastitih kolega i, kako sam dalje napredovala, od braće Kuyken iz Belgije, Eduarda Melkusa te Nikolausa i Alice Harnoncourt iz Austrije, Gustava i Marie Leonhardt te Fransa Bruggena iz Nizozemske, Sergiu Luce iz Amerike itd. Oni su ostvarili svoja značajna istraživanja, snimanja i izvedbe dok sam ja još studirala modernu violinu. Kad sam pozvana predavati na *Royal Collegue of Music*, iskoristila sam to iskustvo kao sredstvo za otkrivanje što sam točno JA ČINILA i ZAŠTO! Tako mogu reći da su i moji studenti bili mojim učiteljima.

Jedna od mojih studentica, Maja Žarković, pozvala me je da podučavanje povijesnih glazbala uvedem u Hrvatsku i tako se rodila Međunarodna ljetna škola barokne glazbe i plesa „Aestas Musica“. Glazbenici, koji sviraju glazbu stariju od klasike, imaju puno manju tendenciju držati se samo jedne discipline. Zato smo, kao osnovnu postavku Škole, ustanovili završnu izvedbu djela s vokalnim, instrumentalnim i plesnim elementima, koju pripremaju specijalizirani učitelji tijekom deset dana intenzivnog rada. Škola se od 1996. održavala svake godine te su se u tom razdoblju stotine studenata iz Hrvatske i svijeta okušale u izvođačkoj praksi, koja je često vodila prema kasnijoj specijalizaciji, a uvijek prema svijesti o stilu. Svi su studenti naučili ponešto o baroknom plesu, zajedno pjevali te sudjelovali u majstorskim tečajevima vokalne i instrumentalne glazbe i plesa. Možda je ova holistička koncepcija glazbenog obrazovanja suprotna konvencionalnoj konzervatorijskoj poduci. Ustanovili smo da su mnogi srednjoeuropski studenti, vrlo dobro postavljene tehnike, bili manje sposobni čitati *a prima vista*, te da je njihovo znanje i razumijevanje jezika glazbe bilo donekle ograničeno strogo propisanim nastavnim programima.

Lada Magdalenić, koja je u Londonu studirala baroknu violinu krajem devedesetih godina, spomenula mi je Varaždinske barokne večeri. Oduševilo me je što sam, nekoliko godina kasnije, dobila poziv da vodim Varaždinski komorni orkestar. Prvi koraci sastojali su se u upotrebi baroknih gudala i crijevnih e-žica te, koliko je god bilo moguće, u sviranju suptilnijom artikulacijom, s osjećajem za ples. Orkestar je bio zadivljujuće otvoren za ovaj prozračno oblikovani² stil te smo u razdoblju od nekoliko godina izveli djela Purcella, Lockea, Destouchesa, Bibera, Vivaldija, Bacha i Händela s rastućom povijesnom osviještenošću. Ohrabruje činjenica da je taj festival danas zauzeo svoje mjesto među europskim festivalima, poznatim po izvedbama instrumentalne glazbe na povijesnim glaz-

---

¹ U izvorniku: engleska izreka „*Learn as you earn*“.

² U izvorniku: „*lighter inflected*“.

balima, te je stoga postao magnetom za neke od najboljih ansambala za ranu glazbu. Varaždin ima sreću da raspolaže koncertnom dvoranom u stilu 18. stoljeća, koja idealno pristaje baroknim zvucima, te predivnom katedralom, također savršene akustike. Hrvatska danas ima nekoliko ansambala za ranu glazbu na profesionalnoj razini, što nije bio slučaj kad sam prvi puta došla, sredinom devedesetih godina. Dakako, mnogo je prvorazrednih glazbenika u Hrvatskoj, koji sada potiču svoje studente i kolege da se zainteresiraju za glazbu 17. i 18. stoljeća, da istražuju različite stilove, da prihvate staro gudalo te da slušaju mnogobrojne postojeće tonske zapise djela, koja se prije dvadeset godina ignoriralo, jer ih se, u nedostatku razumijevanja, etiketiralo kao „prelagane“... i stoga dosadne! Podržala bih uvođenje više kolegija za osvještavanje baroknog i klasičnog stila u kurikulum Muzičke akademije Zagreb, možda u vidu projektne nastave, a s naglaskom na radu u ansamblima.

Naravno, specijalizacija za pojedino razdoblje umjetničkog stvaralaštva ne odgovara svakome. Glazba je strast koju, kao i zaljubljenost, ne može nametnuti intelekt. Nastavimo li s tom analogijom, primjećujemo da se i dogovoreni brakovi mogu rascvasti u velike ljubavne veze. Ako smo ja i moja generacija entuzijasta rane glazbe uspjeli dogovoriti poneki takav brak te uvesti do sada nepoznate strasti, tim bolje! Svim mojim prijateljima u Hrvatskoj: hvala vam što ste mi dozvolili da s vama slijedim svoju strast.

Prijevod: Dada Ruža

SAŽETAK

MISLI I SJEĆANJA

Krenuvši od osobnih početaka u glazbi, vezanih uz komorno muziciranje i pjevanje u obitelji i crkvi te aktivno muziciranje i ples u školskom uzrastu, naglašava se ishodište osobnog interesa za Staru glazbu u kontekstu učenog amaterizma, kvalitetne nastave glazbene umjetnosti u općeobrazovnoj školi te poduke u plesu. Ističe se odlučujući utjecaj tih glazbenih iskustava na kasniji profesionalni razvoj tijekom akademskog studija violine, kao i važnost sinergije kritične mase glazbenika, koji su stekli temelje aktivnog muziciranja u sklopu britanskog sustava glazbene nastave u općeobrazovnim školama, te tako razvili težnju za istraživanjem i eksperimentiranjem, te spontanošću i iskrenošću glazbenog izražavanja. Proizlazi da su pokretačku ulogu odigrale upravo kvalitete, razvijene aktivnim muziciranjem u općeobrazovnoj školi, a ne formalno akademsko glazbeno obrazovanje. Uz to se naglašava i značaj međunarodne razmjene znanja i iskustava među umjetnicima koji su istodobno na raznim geografskim područjima zastupali slične umjetničke stavove. Sve je to rezultiralo, nakon višegodišnjeg ignoriranja, konačnim prihvaćanjem Stare glazbe od strane glazbene struke i akademskih institucija. Time je i iskustvo podučavanja postalo novim snažnim poticajem daljnjeg razvoja, kako na osobnom, tako i na širokom međunarodnom planu. Osnivanjem Međunarodne ljetne škole barokne glazbe i plesa „Aestas Musica“ te suradnjom s Varaždinskim baroknim večerima, taj je razvoj potaknut i u Hrvatskoj. Snažno se zastupa stav da umjetnička naobrazba, temeljena na svestranosti, sinkretizmu i holističkom pristupu, doprinosi razumijevanju glazbe u znatno većoj mjeri nego konvencionalna poduka. Ta je postavka u Hrvatskoj već dala vrijedne rezultate u umjetničkom i pedagoškom radu novog naraštaja glazbenika te se javlja potreba za njenim ugrađivanjem u kurikulum akademskog studija glazbe u Hrvatskoj.

Ključne riječi: rana glazba; komorna glazba, pjevanje; ples; obitelj; amaterizam; crkva; nastava glazbe u srednjoj školi; istraživanje; povijesna glazbala; barokna violina; holistička koncepcija; skupno muziciranje; Royal College of Music; Aestas Musica; Varaždinske barokne večeri; Varaždinski komorni orkestar; Muzička akademija Zagreb.

SUMMARY

MEMORIES AND THOUGHTS

Starting from personal beginnings in music, linked to chamber music making and singing in the family and church as well as active music making and dancing at the school-time age, the starting point of personal interest for the Early music has been emphasized in the context of scholarly amateurism, quality education and instruction of musical art in general education and dancing instruction. The decisive impact of these musical experience is emphasized referring to the later professional development in the academic study of the violin, as well as the importance of the synergy of the critical mass of musicians who acquired the bases of active music making in the complex of the British system of musical education in general-education schools, and consequently developed the tendency for research and experimenting, together with the spontaneity and sincerity of the musical expression. The arising result was the fact that the motivating role was actually the quality developed by active music making in the general education school and not the formal academic musical education. The significance of the international exchange of knowledge and experience among the artists is also pointed out as the artists have simultaneously, on different geographical areas, represented similar artistic attitudes. After ignoring it in the course of many years, it finally resulted in the final acceptance of the Early music by the music profession and academic institutions. Thereby the experience of tuition became a new powerful incentive of further development, both on the personal and the wider international level. Following the founding of the International Summer School of Baroque Music and Dance "Aestas Musica" and the cooperation with the Varaždin Baroque Evenings, this development was initiated in Croatia as well. There is a vigorous attitude represented that artistic education, based on versatility, syncretism and holistic approach, contributes to the understanding of music in a greater measure than resulting from conventional tuition. In Croatia, this assumption has already given valuable results in the artistic and pedagogical work of the new generation of musicians and there arises a need to build it into the curriculum of the academic music study in Croatia.

Key words: Early music; chamber music; singing; dance, family; amateurism; church; musical education in the secondary school; research; historical instruments; baroque violin; holistic concept, group music making; Royal College of Music; Aestas Musica; Varaždin Baroque Evenings; Varaždin Chamber Orchestra; Music Academy Zagreb.

Didona i Enej
1993.